

Stoby kyrka

56.1798, 13.8320

Även om Stoby kyrka byggdes på 1100-talet är det nuvarande utseendet i mycket ett resultat av tillbyggnader på 1800-talet. Då tillkom bland annat den så kallade Nykyrkan, som är en bred korsarm åt norr, samt tornet som då också fick sina trappgavlar. Det ska ha funnits ett torn på kyrkan redan på 1600-talet, men den ersattes senare av en fristående klockstapel.

Redan på 1400-talet hade man börjat förändra kyrkan, som då försågs med invändiga valv, men av dessa är endast korvalvet bevarat. Långhuset förlängdes åt väster på 1600-talet.

Kyrkklockorna var alltså under lång tid upphängda i en trästapel invid kyrkan, men när den norra korsarmen byggde lovade kyrkans dåvarande patronus Ehrenborg att även uppföra ett klocktorn. Det dröjde sedan två decennier innan de båda klockorna kunde flyttas in i tornet, detta eftersom ryttmästare Ehrenborg krävde att församlingen inte bara skulle bidra med körslor och dagsverken utan även bekosta själva flytten av klockorna. Men denna utgift hade sockenborna ingen lust till och efter utslag i kammarkollegium fick patronus ge med sig. Ritningen av tornet som stod färdigt 1854 är signerat av arkitekten vid Överintendentsämbetet Mikael Gustaf Anckarsvärd. Men ritningen kan likaväl vara framtagen av en annan produktiv arkitekt vid samma ämbetet, Johan Fredrik Åbom.

1889 avstod ryttmästare Ehrenborg från patronatsrättigheten och överlämnade kyrkan med inventarier och kyrkotiondel till församlingens egen disposition.

Den rikt snidade och förgyllda altaruppsatsen bär kung Christian IV:s namnchiffer. Oljemålningen i mitten, som troligen är från 1700-talet och alltså yngre än uppsatsen, föreställer nattvardens instiftande. Tavlan flankeras av två skulpterade bilder av Moses och Johannes Döparen. Vem som skapat altaruppsatsen vet man inte, men möjligen kan det ha varit en anonym mästare som går under namnet Trelleborgssnidaren. Vi vet dock vilka som målat uppsatsen, detta eftersom en inskription på baksidan berättar att arbetet utfördes sommaren 1642 av målarna Mattias Frolic och Pål Jörensén från Kristianstad.

Och predikstolen i renässans är från 1592. En skuren inskription berättar att det var kyrkoherde Peder Hansen som lät sätta upp predikstolen, och att Peder Clementsen i Stoby och Niels Tuesen i Kvistlånge var kyrkvårdar. Dekorationerna på baldakinen har med stor sannolikhet utförts av träsnidaren Johan Ullberg.

Denne har också skapat den dopfont i trä med tillhörande baldakin som nu finns i kyrkan. Dopfonten hade i mitten av 1700-talet ersatt en tidigare dopfont som också den var av trä, som i sin tur ersatt en medeltida dopfont av sten.

Målningarna på valvet i koret och triumfbågen togs fram i början av 1900-talet, och är från 1200-talet samt från 1400-talet slut eller 1500-talets början. De senare är skapade av den så kallade Everlövmästaren. Om denne anonyme målare har bland annat skrivits "bondmålaren framför andra i Skånes sena 1400-tal, en naturtalang, formellt tafatt men frodig i ingivelsen".

Men här finns även långt ner på muren kalkkristningar som är gjorda i den då våta murputsen kanske redan under kyrkans första byggtid. Här förekommer förutom figurer, ordnamnet och symboler även runrader. Här ska finnas texter som i översättning lyder "lär mässan" och "vem motstår mässor". Här finns även bland annat en text som lyder "böner bad Judas".

De glasmålningar som finns i koret tillkom på 1930-talet och är skapade av konstnären Hugo Gehlin, något som möjliggjordes genom en donation av konsul Axel Ohlsson i Helsingborg. Motivet i det stora korfönstret mot söder föreställer evangelisterna, emedan motivet i det lilla korfönstret mot norr har motivet Jesu dop.

Läktaren har bilder som sannolik tillkom på 1700-talet, och som liknar bilder som finns i Farstorps kyrka, och som man vet är utförda av konterfejare Jesper Fritz. Läktarens består av 21 målningar på träpannåer, med Kristus i mitten. Läktarbarriären var tidigare ett tag placerad i norra korsarmen men återfick sin ursprungliga placering på 1930-talet.

Korsarmen, den så kallade nykyrkan är idag vanligen avskild från kyrkorummet med ett draperi.

Orgelläktaren tros ha kommit på plats i mitten av 1800-talet, där en orgel byggd av orgelbyggare Sven Löfqvist i Stoby placerade. Orgelfasaden är från denna orgel, även om det nuvarande orgelverket är byggt av A Magnussons orgelbyggeri i Lund.

På bröstbningen till orgelläktaren finns Mikael F Ehrenborgs och Hedvig E Dückers namnskiffer, och den norra sidan av orgeln var också en tid herrskapsläktare.

Källor:

Webb: Hässleholms församling.

Folder: "Stoby kyrka". Torsten Karlson 1979.

Webb: Riksantikvarieämbetets bebyggelseregister.